

ALI PRIDE KRIZA NESTO PROS- PERITETE?

**PRIKAŽUJEJO SE NIČ DOB-
REGA OBETAJOČA
ZNAMENJA.**

Na polju mehkega premoga vla-
da velika brezposelnost.

Washington, D. C. — Dva po-
java — dremanje kupčij z delni-
cami in znižanje produkcije meh-
kega premoga — sta povzročili v
Washingtonu govore, da izgleda
za biznis niso dobri. Trgovski
tajnik Hoover smatra svoje na-
zanilo, da je biznis zdrav in da
cene za delnice na trgu niso v
nobeni zvezi z izgledom za biznis,
za zelo pametno. Tako izjavo je
še pred njim podal zakladniški
tajnik Mellon. Ampak trgovskim
špekulantom v Washingtonu
vseeno žila hitro bije. Bankirji in
tovarnarji imajo kar krdo zve-
denecv in statističarjev, ki študi-
rajo, kaj prinese bližnja bodo-
nost.

Morrison, tajnik Ameriške de-
lavske federacije, tudi pazno za-
sleduje vse pojave, posebno od-
kar je pričela pojemat produkcija
mehkega premoga. On meni,
da skupno število brezposelnih
ni večje, kot je bilo poročano. U-
nije nimajo uvelodene še siste-
ma, da hitro poročajo o narašča-
joči brezposelnosti. Povečanje
števila brezposelnih rudarjev na
polju mehkega premoga prav za-
nesljivo ne naznanja, da se indu-
strija kmalu oživi.

Položaj na vzhodu ni dober. V
srednjepozadnih državah, v ka-
terih bodo zgradili več tisoč milj
cest, več mostov in več drugih
javnih zgradb, se mogoče položaj
obrne na bolje. Srednji zapad in
zapad sta razvila svojo industri-
jo in nista več odvisna od indu-
strije na vzhodu.

Jugoslovan bo usmrčen s plinom v Nevadi

Stanko Jukič, ki je umoril svojo
ljubico, obsojen v smrt v plin-
ski čumnatli.

Reno, Nev. — Stanko Jukič,
ki je 14. februarja t. l. umoril
svojo 15-letno ljubico Jennie Ma-
dek v Elyju, Nev., je bil v petek
obsojen v smrt s plinom. Sod. C.
J. McFadden je odločil, da se ek-
sekucija izvrši med 21. in 27. ju-
nijem t. l.

Ako ne bo Jukič pomiloščen, bo
drugi obsojenec, katerega zade-
ne nove vrste eksekucija s plinom
v Nevadi. Prvi je bil nek
Kitajec. Eksekucija se izvrši na
ta način, da obsojenca zapro-
vijo v posebno sobo za teden dni. Neko-
noč v tem tednu, ko obsojenec
spi, izpuste plin v sobo, ki ga za-
dusi.

Sovjetska vlada zahteva kazen za morilce

Ciherin je sporočil Poljski, da
mora čuvati jetnike, ki se za-
menjajo.

Moskva, 4. apr. — Komisar za
zunanje zadeve Ciherin je večer
poslal poljski vladi ostro noto, v
kateri zahteva kazni za morilce,
ki so ustrelili dva poljska komu-
nista, katere sta bila na poti v
Rusijo. Ciherin pravi, če ne bo
poljska vlada zaščitila jetnikov,
ki so namenjeni za zamenjavo, bo
sovjetska vlada smatrala to-
zadevno pogodbo za prelomljeno
in izvajala posledice napram
poljskim jetnikom v Rusiji.

SLEPARJEM TUDI NESREČA DRUGIH PRAV PRIDE.

Chicago, Ill. — Policija je are-
tirala Roy Berchtolda, ki je pobir-
al darove za siromake, zadete
od tornada v južnem Illinoisu.
Nabral je že več sto dolarjev,
preden je prišel v pest policiji.
Berchtold ima za sabo krimi-
nalno preteklost.

Pregled dnevnik do- godkov

Amerika.

Namesto Coolidgeve prosperi-
tete prihaja kriza.

Mornarične konference najbrž
ne bo.

V stavbinski industriji je iz-
bruhnil boj.

Amerika je poplavljen z im-
portiranim žganjem.

Tožba vlade proti teapod-
movcem je bila zavrzna.

Vojni tajnik Weeks je obolel;
mogoče odloži službo.

Jugoslovan obsojen v smrt s
plinom v Nevadi.

Jugoslavija.

Skupščina je razveljavila šest
mandatov in odobrila posojilo v
Ameriki.

Po svetu.

Herriotova vlada v nevarnosti
padca radi denarne krize; Herri-
ot predloži v torek načrt za pre-
vzetje kapitala.

Sovjetska Rusija je zopet iz-
premenila ekonomsko politiko.

Kriza v Mussolinijevi vladi;
vojni minister je padel.

Dr. Marx je kandidat republi-
kanske koalicije v Nemčiji.

Ciherin je zagrozil Poljakom.

Mornariške konference ne bo

ODPOR FRANCJE JE UČIN-
KOVIT.

Coolidge priporoča protipotezo.

Washington, D. C. — Državni
tajnik Kellogg in predsednik Cool-
idge sta zelo občutljiva, ker ne
mara francoska vlada imeti v
tem letu nobenega opravka s
konferenco za znižanje oroževa-
nja na morju. Kellogg poudarja,
da ni Francozov še neformalno
vprašal, kaj mislijo o načrtu. Da
oni pripovedujejo javnosti, da se
ne strinjajo s prvo potezo, ki jo
je napravil novi načelnik držav-
nega departmenta, se ustvarja-
jo razmere, ki skoraj prekucnejo
Kelloga.

Senator Borah, predsednik sen-
atnega odseka za zunanje zade-
ve, ni nikdar verjel, da se konfe-
renca lahko obdržava, dokler se
ne izvede tak aranžma, da se
Franciji ni treba ničesar bati od
strani Evrope. Dalje je on vedno
argumentiral, da Francija ne
more biti nikdar varna, dokler
Združene države ne priznajo Ru-
sije, in dokler se ne zavaruje go-
sposdarsko življenje v Evropi s
posojilom Rusiji direktno ali pa
skozi Nemčijo.

Predsednik Coolidge pa reagira
z nasvetom, da naj kapitalisti
ne posodijo nobenega dolarja de-
želam za spopolnjenje oroževa-
nja ali pa vzdrževanje armad.
On želi, da se ameriški dolarji v
tujemstvu nalože v industrijs-
kih in transportnih podjetjih,
da bodo nosili profit ameriškim
kapitalistom.

DVA Odstotka ALKOHOLA NE ZADOSTUJETA.

Tako poroča zdravnik.

New York, N. Y. — Dr. Fran-
cois G. Benedict izjavlja, da pi-
jača, v kateri sta dva odstotka
alkohola, ne more opijaniti člove-
ka, ker mora izpiti najmanj dva
kvorta, da občuti zelo rahel uč-
inek. Izjeme so seveda le ljudje,
ki lahko izpijejo izredno velike
množice pijače.

Dr. Benedict svari pred pijača-
mi, ki so močne in jim ljudje pri-
lijejo vode, ker v teh pijačah o-
stane vedno nekaj strupa.

Mnogi imajo navado, da špi-
ritu prilijejo vodo, nakar ga pije-
jo. Dr. Benedict svari tiste, ki
lastujejo in vozijo avte, pred o-
pojnimi pijačami. Kdor vozi av-
to, mora biti popolnoma trezen.

VREME.

Chicago in okolica: V torek
oblačno in gorko. Južnovzhod-
ni vetrovi. Temperatura v zad-
njih 24. urah: najvišja 43, naj-
nižja 34.

V STAVBINSKI INDUSTRIJI JE PRIČEL BOJ

ORGANIZIRANI KAMNOSEKI
ODPUŠČENI.

Drugi delavci tudi pričakujejo
izpor.

Washington, D. C. — Člani or-
ganizacije kamnoseških delavcev
so odklonili delati za stavbinske-
ga podjetnika William McLeoda,
ki je najel neorganiziranega
predelavca. Posledica tega je
bila, da so bili takoj odslovljeni
vsi organizirani kamnoseški de-
lavci.

Odborniki drugih unij priča-
kujejo, da se izpor raztegne tudi
na njih unije, ker so zahtevale
povišanje mezde.

Kamnoseki so bili odpuščeni,
akoravno je bila prelomljena po-
goda s tem činom. To pokazuje,
da se podjetniki ne brigajo dosti
za pogodbe, kadar jim niso všeč.
Čin je bil izvršen tudi štiri in
dvajset ur prej, preden je kak-
šnih sto stavbinskih podjetnikov,
podpodjetnikov in spekulantov
zaključilo, da nastopijo skupno
proti povišanju mezde. Na tem
zborovanju je bil seveda izvoljen
odbor, ki izroči ta ultimativ stav-
binskim delavcem.

V tem boju bo prizadetih do
štirideset tisoč delavcev. Dne 16.
aprila poteče pogodba za plekar-
ske delavce in sobne slikarje. Ti
zahtevajo povišanje dnevne mez-
de od \$10 na \$11. Vodovodni
monterji zahtevajo ravno tako
visoko povišanje mezde. Pogoda
prvih poteče dne 31. maja,
drugi pa dne 7. maja. Tu so še
ometalci, zidarji, ki zidajo s kam-
nom, lesni delavci in drugi, ki za-
htevajo povišanje mezde.

Ze pred nekaj tedni nazaj so
pričele prihajati v javnost grož-
nje, da bodo spekulanti, stavbin-
ske podjetnike in podpodjetnike
podpirali bankirji. V koliko se iz-
vede ta grožnja, se kmalu poka-
že.

"Zlato pravilo" pomnožuje profit

V svoji tovarni pa ne trpi orga-
nizacije.

Cincinnati, O. — Krojaška or-
ganizacija Amalgamated Cloth-
ing Workers Union skuša organi-
zirati v tukajšnjem mestu tovar-
no, ki je poznana pod imenom
"Golden Rule" Nash. Ljubezen
do bližnjika v tovarni se praktič-
no izvaja na ta način, da delav-
cem ni dovoljeno se organizirati.

Tovarno lastuje Arthur Nash,
bivši duhoven v južnih državah.
Podpirajo ga seveda gotove ban-
ke. On se poslužuje zlatega pra-
vila kot vado, da kupčija z oble-
kami dobro cvete. V tovarni so
zaposlene večinoma vdove. De-
lavcem ni dovoljeno izvoliti svoj-
jih zastopnikov. Nash nastopa na
učiliščih in govori dijakom o
"zlatem pravilu". Na "campusu"
pa ima svoje agente, ki prejema-
jo naročila od dijakov.

KAKO NASTAJAJO VELIKE VESTI.

Washington, D. C. (F. P.) —
Neki obiskovalec je vprašal pred-
sednika, kdaj prično pogajanja z
Rusijo. Predsednik mu je odgo-
voril, da mu nima kaj sedaj go-
vedati o tem predmetu. Največji
dnevnik v glavnem mestu "Star"
je pa prinesel na prvi strani eno
uro kasneje dve sto besed pod
napisom: "Coolidge Adamant In
Stand on Russia. Sees No
Change There Which Would
Warrant Recognition By This
Country." Na kratko povedano v
slovenščini: "Coolidge zelo trd
gleda stališča napram Rusiji. Ne
vidi izpremembe tam, ki bi bila
porok za priznanje od te dežele."

In velik del ljudstva verjame
vse do pike, kar je načelkanega
v teh velikih dnevnikih.

Jugoslovanska skupščina izključila šest poslancev

Proračun in posojilo v Ameriki
sta odobrena. Pašić reorganizira
vlado.

Belgrad, Jugoslavija, 4. apr. —
Skupščina je večer sprejela po-
ročilo verifikacijskega odbora, ki
je razveljavil šest radičevskih
mandatov, in odobrila je prora-
čun za prihodnje štiri mesece. S
tem so odobrena pogajanja vla-
de za posojila v Londonu in New
Yorku pri Armstrongovi in Blai-
rovi skupini.

Pašićev kabinet demisionira,
kakor je navada po volitvah, na-
to pa se reorganizira. Pašić dobi
nekaj novih ministrov.

Marx je kandidat nemških republikanskih strank

Socialisti in klerikalci so izvedli
kompromis; Braun je izvoljen
ministrskim predsednikom
Prusije.

Berlin, 4. apr. — Danes je bi-
lo uradno naznanjeno, da je dr.
Viljem Marx, vodja centristične
(katoliške) stranke v Nemčiji,
oficijelni kandidat republikan-
ske koalicije za predsednika
nemške republike.

Klerikalci so večer izvršili po-
goj, katerega so zahtevali socia-
listi. Otto Braun, socialistični
predsedniški kandidat pri prvih
volitvah, je bil s pomočjo kleri-
kalnih poslancev izvoljen za mi-
nistrskega predsednika Prusije.
Kakor hitro so bile volitve kon-
čane, so se sešli v zbornici socia-
listični, demokratični in centri-
stični parlamentarni voditelji
ter uradno zaključili, da je dr.
Marx kandidat vseh treh strank.

Kancelar dr. Luther je v zad-
nji minuti hotel, da se vse stranke,
razen socialistov in komunistov,
zedinijo za kandidaturu dr.
Simonsa, sedanjega začasnega
predsednika republike. Bavarski
klerikalci, ki so monarhisti, so
izjavili, da ne bodo volili dr.
Marxa, ki je republikanec, niti
dr. Jarresa, ki je protestant. To
je napotilo Lutherja, da pridobi
vse buržoazne stranke za novega
kandidata. Centristi pa so odklo-
nili njegovo potezo.

Dne 26. aprila bodo torej nem-
ški volilci izbirali med tremi kan-
didati: dr. Marx, republikanska
koalicija, dr. Jarres, monarhist,
Thaermann, komunist.

KRZNARSKI DELAVCI UVE- DLI ZAVAROVANJE PRO- TI BREZPOSELNOSTI.

New York, N. Y. — Zavarova-
nje proti brezposelnosti v krz-
narski industriji stopi v veljavo
dne 30. maja. Tako se glasi po-
goda med organizacijo krznar-
skih delavcev International Fur
Workers Union in organizacijo
krznarskih podjetnikov. Omenje-
nega dne prično delavci in po-
djetniki plačevati v sklad za brez-
poselno podporo, ki se pa eno le-
to ne bo izplačala.

Vaak delavec bo vsak teden
plačal od svoje mezde en odstot-
ek in pol. Ravnotoliko bo pa pla-
čal v sklad podjetnik. Organizirane
krznarske tovarne in delav-
nice izplačajo na leto okrog štiri-
najst milijonov dolarjev. V sklad
za brezposelno podporo se bo na
leto nabralo okrog \$400,000.

Pravila za izplačevanje podpo-
re niso še izdelana v detajlih, to-
da izdelana bodo ob pravem ča-
su.

TORNADO V FLORIDI.

Trije ubiti in 23 ranjenih.

Miami, Fla. — V nedeljo po-
poldne je tornado divjal v tukaj-
šnjih predmestjih. Tri osebe so
mrtve in 23 je ranjenih. Vihar
je podrl 75 hiš in okrog 400 oseb
je brez doma.

Agitirajte za "Prosveto"!

FINANČNA KRIZA MORDA POKOPLJE HERRIOTOVO VLADO

Francoški premijer je primoran predložiti načrt prevzetja
kapitala in zbornica ga mogoče strmoglaviti. Kriza je
povzročila, da je Herriot sklenil premirje s klerikalci.
Finančna katastrofa morda prisili Francijo, da proda
svoje kolonije. Apel na Anglijo in Ameriko za zni-
žanje dolgov. Industrijski magnatje tožijo, da jih
nemška odškodnina uničuje.

Pariz, 4. apr. — Premijer Her-
riot se je udal zahtevi socialistov
in prihodnji torek predloži v par-
lamentu načrt za prevzetje 10
odstotkov mrtvega kapitala. Na-
črt vsekakor izkove velik odpor
v nižji zbornici in senatu in prav-
lahko se zgodi, da bo vlada pora-
žena. V političnih krogih že go-
vore, da bo Paul Painlevé ali A-
ristide Briand prihodnji kompro-
misni premijer.

Nižja zbornica je večer dala
Herriotu zaupnice s 439 proti 29
glasovom, ko je prošil, naj novi
finančni minister Anatole de
Monzie dobi priliko, da izdela
načrt za odvrnitev finančne kri-
ze. Edino komunisti so glasovali
proti.

Herriot je dejal v zbornici, da
je treba drastičnih ukrepov, a-
ko hoče Francija uiti težkim po-
sledicam sedanje finančne krize.
Vlada mora plačati približno 26
milijard frankov zadolžila, ki po-
tečejo v prihodnjih treh mese-
cih, denarja pa ni. Kar je senat
zavrgel načrt bivšega ministra
Clementela, da vlada natigne za
šest milijard frankov papirnatega
denarja, bo treba zdaj vzeti
denar drugje.

Odprti sta dve poti: veliko zu-
nanje posojilo ali pa zaplemba
domačega kapitala in povišanje
dohodninskega davka. Herriot
se je končno odločil za zadnje.
Prevzet bo mrtvi kapital — če
bo načrt sprejel — to je velika
zemljišča, poslopja in vrednost-
ni papirji; tekoči kapital, ki se
rabi v industrijah, trgovini in
kmetijstvu, ostane nedotaknjen.
Premoženja, ki so vredna manj
ko 200,000 frankov, ne bodo pri-
zadeta. — Dohodninski davek se
poviša za 50 odstotkov.

Pariz, 4. apr. — Velika finan-
čna kriza, ki je zamajala Franci-
jo od vrha do tal, je prisilila Her-
riota, da je sklenil premirje s ka-
toliško cerkvijo. Novi finančni
minister de Monzie je prevzel

Nova ekonomska poli- tika v sovjetski Rusiji

Pobijanje privatne trgovine se
opusti in privatni kapitalisti
dobe novo priliko.

Moskva, 4. apr. — Sovjetski
svet dela in obrambe je večer
zaključil, da se uvedejo nove go-
sposdarske reforme v sovjetski
Rusiji. Omejitve notranje pri-
vatne trgovine se odstranijo in
privatni trgovci ter podjetniki
bodo zopet imeli priliko, da po-
kusijo svojo srečo.

Leon Kamenev, Džerdžinski in
drugi voditelji so priznali, da no-
va ekonomska politika, katero je
 uvedel Lenin pred tremi leti, ni
prinesla uspeha. "Naša moč leži
baš v dejstvu, da mi se ne boji-
mo priznati naših napak in jih
popraviti," je rekel Džerdžinski.

"Sedanja puščava trgovine, ki
obstoja v gotovih krajih sovjets-
ke Unije, je bolj nevarna in
škodljiva gospodarski zgradbi so-
cialistične države kakor privatni
kapitalisti," je izjavil Kamenev.

Glavne točke ekonomske refor-
me so, da državni trasti in ko-
operativne zadruge opuste kontro-
lo notranje trgovine in da imajo
privatni trgovci v gotovih mejah
proste roke. Davek na privatna
trgovska podjetja se zelo zniža.

Šola se je podirila; osem otrok
ubitih.

Madrid, 4. apr. — Osem de-
čkov je bilo ubitih in štirje ra-
njeni, ko se je večer podrla stre-
ha šole v Laujar de Andaraxu,
provinca Almeria.

službo pod pogojem, da poslanik
v Vatikanu, ki zastopa Alzacijo-
Loreno, zastopa obenem vso
Francijo. Herriot se je udal v ta
kompromis.

Pariz, 4. apr. — Herriot je več-
er informiral zbornico, da bo
novi finančni minister de Mon-
zie takoj vzel v roke tudi pro-
blem vojnih dolgov. Kakor poro-
čajo neuradno, bo francoska vla-
da apelirala na Anglijo in Ameri-
ko za reduciranje dolgov.

Veliko senzacijo je obudil več-
eraj Leon Chevenon s sugestijo v
listu "L'Information", da naj
Francija proda nekatere svoje
kolonije. Chevenon — ki je v te-
ni zvezi z nekaterimi ministri —
priporoča, da se Francija ravna
po zgledu Napoleona, ki je leta
1803. prodal Združenim državam
Louisiano za 80 milijonov fran-
kov, ko je bil v stiskah za denar.
"Ni treba, da bi prodali naše na-
večje kolonije, lahko pa žrtvuje-
mo manjše in na ta način vzpo-
stavimo naše finance in likvidi-
ramo dolgove", piše Chevenon.

Pariz, 4. apr. — Francoški in-
dustrijski magnatje so večer a-
pelirali na vlado, naj revidira
prejemke materiala, ki ga pre-
jema od Nemčije za odškodnino.
Magnatje pravijo, da nemška od-
škodnina uničuje francoske indu-
strije!

Dardel, predsednik sindikata
francoskih tovarnarjev za izde-
lovanje železniške opreme, piše v
pislu na vlado: "Ako Nemčija
plača vse, bomo mi bankrotirali".
Po pogodbi ima Nemčija dati
Franciji več tisoč lokomotiv in
železniških vozov. Dardel pa pravi,
da sindikat lahko sam produ-
cirajo 5000 lokomotiv letno, dočim
jih francoske železnice ne potre-
bujejo več ko sto na leto.

Dardel piše: "Prodati ne mo-
remo Angliji, Ameriki niti Nem-
čiji. Edini naši odjemalci so na
Balkanu in ti ne morejo plačati
nič."

Kriza v Mussolinijevi vladi

Vojni minister je podal ostavko,
ko se je sameril fašistom radi
vojaške predloge.

Rim, 4. apr. — Vojni minister
di Giorgio je večer podal ostav-
ko. Ostavka je posledica krize, ki
se je pojavila v Mussolinijevi
vladi radi vojaške predloge, ki se
nahaja v parlamentu. Giorgio je
priporočal, da se redna armada
zniža in obvezna vojaška služba
reducira na tri mesece. To je iz-
zvalo opozicijo pri generalih, ki
pravijo, da se Italija postavlja v
nevarnost z majhno armado. A-
ventinska opozicija je pa izjavi-
la, da hočejo fašisti zmanjšati
armado in povečati svojo milico,
s katero bodo lahko strahovali
armado.

Farinacci, ki vodi diktatorske
posle, odkar je Mussolini bolan,
se je izvil iz skripcev s tem, da
je v listu obdolžil vojnega mini-
stra, da je razlal fašistovsko
milico. Nato je minister odstopil.
Kriza pa s tem še ni končana.

CESENJ IMA VČASI ČUDO- DELNO MOČ.

Woodford, O. — Policija je a-
retirala Mike Sedricka iz Flyja,
O., in obtožila, da je kršil prohi-
bicionistične postavbe. Sedrick pa
ni hotel ničesar uživati skozi te-
den, odkar je bil pod ključem. Ko
so pa prišli njegovi prijatelji in
so s sabo prinesli zavoj delikates
in je Sedricku vonj po česnju u-
daril v nos, je pa pričel jesti.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cileiro \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.
Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.
"MEMBER of THE FEDERATED PRESS"
UNION LABEL APPLIED FOR
Datum v oglepaju n. pr. (Marec 31-1925) poleg valnega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevnom potekla naročnina. Ponovno jo praviloma, da se vam ne ustavi list.

PREMOGOVNIŠKI PODJETNIKI SO PRIČELI KAZATI KOVANÓ PEST RUDARJEM.

Ako se pazno študira položaj rudarjev v pittsburghskem okraju, tedaj se lahko reče, da so rudarji v tem okraju izprti, da postanejo pokorni željam premogovniških podjetnikov. Premogovnike so pričeli že zapirati ali pa v njih omejevali delo, ko se je pokazalo, da je ponesrečila konferenca, ki so jo sklicali premogovniški podjetniki iz države Ohio. Podjetniki so vabili rudarje, da naj pristanejo na revizijo jacksonvillske pogodbe. Rudarska organizacija je seveda odgovorila, da iz te moke ne bo kruha. Kajti dokler ostanejo premogovne cene visoke, bi bili rudarji res udarjeni na možgane, da bi privolili v znižanje mezde. Vsaka koncesija glede mezde, ki bi jo rudarji dali podjetnikom, bi pomenila povišanje profitov premogovniških podjetnikov.

Seveda niso premogovniški podjetniki javno proglasili izpora rudarjev. Taka napoved bi zanje imela zle posledice. Javnost bi smatrala podjetnike za krivce, ki so ustavili še tisti majhni tok produkcije, kolikor ga je v teh slabih časih. In tako so seveda počasi pričeli zapirati rudnike ali pa omejevali delovne dni.

"Black Diamond", glasilo podjetnikov to prav lepo pove, ko pravi, da ni sporazuma med podjetniki glede enotnega zaključka, ampak precejšnje mnenje postoj, da se preneha z delom, da nastane med cenami in produkcijskimi stroški tako razmerje, da ne bo izgube.

Sugestijo, ki je izrečena v tem stavku, je precej nesramna, kajti ljudstvu hočejo dopovedati, da so cene za premog tako nizke in produkcijski stroški tako visoki, da imajo premogovniški podjetniki izgubo.

Nižje doli pa list naravnost pripoveduje, da se močje v možganih premogovniških podjetnikov rodi misel, da rudniki ostanejo zaprti, dokler člani rudarske organizacije "United Mine Workers" ne premislijo stvari. Te besede se nanašajo na odklonitev od strani rudarjev za konferenco v Clevelandu.

Na izporu rudarjev prav nič ne izpremeni, ako so premogovniški podjetniki izpor proglasili javno, ako so se tajno dogovorili med seboj, ali če drug za drugim zapirajo rudnike. Izpor ostane izpor, pa naj bo izvršen na eden ali drug način.

"Black Diamond" seveda zagovarja premogovniške gospodarje in pravi, da izpor ni izpor, dokler ga podjetniki ne imenujejo tako. To svojo razlogo dokazuje s temi besedami: "Podjetniki, ki zapirajo svoje rudnike, ne stori tega kot izpor, dasiravno bo praktična posledica njih početja ta, da bodo rudarji izgubili še tisto malo dela, ki ga imajo. Stališče je prav enostavno. Prenehali so producirati, ker se ne izplača."

Vprav ta izgovor pokazuje, da so premogovniški podjetniki precej enih misli in da so se dogovorili na izpor. Rudarji naj si te besede, ki jih zdaj rabi glasilo premogovniških podjetnikov, dobro vtisnejo v spomin, ker jim bodo lahko služile močje že v bližnji bodočnosti.

Kadar pride do prihodnje velike rudarske stavke, bodo rudarji lahko rekli: "To ni stavka. Ampak prenehali smo delati, ker se ne izplača delati v takih razmerah." Tako bodo besede zadele zopet premogovniške podjetnike, ki jih zdaj rabijo, da prikrijejo izpor rudarjev.

Položaj sam pa uči, da gre za izpor in nič drugega. Mellon's Pittsburgh Coal kompanija pripada med premogovniške družbe, ki producirajo veliko premoga. Družba ima v distriktu petdeset rudnikov. Zaprla je šestnajst rudnikov. Družba trdi, da ima izgubo. Ali ta trditev je pravična. Družba je producirala devet milijonov ton premoga, plačala je vse stroške in je še ostalo za delničarje \$281,888 profita. Ampak ta številka še ne izkazuje pravega dobička. V kapitalu je skoraj polovica vode. Resnični dohodek lastnikov je znašal v letu 1924 čedno vsoto \$3,865,401 ali 43c od tone.

Zelezniska družba Pittsburgh & West Virginia je dobro študirala položaj v premogovniškem okraju. In ko je dobila potrebne podatke, je pričela delati priprave za omejeni promet s premogom. Družba pričakuje, da bodo v severnem delu distrikta zaprti vsi rudniki, drugje pa več ali manj rudnikov. In kaj je na podlagi teh podatkov početje premogovniških podjetnikov drugega kot izpor?

SLIKE IZ NASELBIN ZA NAŠE FARMARJE

Razni nasveti.

Wyano, Pa. — Ker se nihče ne oglasi iz naše naselbine, naj mi bo dovoljeno napisati v naš list Prosveto, da ne bodo čitatelji tega lista mislili, da smo že izumrli, ker se še tako dolgo ni nihče oglasil od tu. Čakamo, kdaj se bo parna piščal oglasila, da nas zopet pokliče na delo, kar nas je še ostalo tukaj, približno kakih deset slovenskih družin.

Rov je že zaprt od 11. julija 1924, odkar je prenehal z delom. In se še ni ne ve, kdaj bo še kaj obratoval, ker se tudi še ni ne menijo, da bi ga odprli in začeli obratovati. Ta edini unijski rov od leta 1917 v tej naselbini, ki pa zelo slabo obratuje od tistega časa. Drugi rovi so vsi "open shop". V okolici tudi zelo slabo delajo, le po tri do štiri dni v tednu.

Od nas hodimo na delo po sedem milj daleč, a tudi več okoli reke Youghioheny, kjer so rovi unijski, last Pittsburgh Coal Co. A tudi ti obratujejo le s polovičnim časom. Zaslužimo pa toliko, da zadostuje za življenje, na prihranke še misliti ni treba, ker je vse prenapolnjeno z ljudmi, da bodo kmalu delali po trije skupaj.

Vidite, kakšno prosperiteto je nam Kulč dal s svojimi podporniki. Pred volitvami sem slisal glasove ljudi, če bo Kulč izvoljen, bo še nekaj, če bo pa progresivni La Follette, bo pa čisto za nič. Po mojem mnenju ne bi bilo moglo biti veliko slabše, če bi bil La Follette izvoljen, kot je zdaj! Pozdravljam čitatelje Prosvete. — Martin Fink.

Saginaw, Mich. — Malokdaj se kdo oglasi iz naše naselbine, čeravno ni tako mala. Zato sem se namenil, da popišem, kakšne so tukaj delavske razmere. So zelo slabe. Za enkrat ne svetujem nikomur sem hoditi, ker po tovarnah se zelo slabo dela. Tovarjen je tukaj dosti, pa kaj, ko imajo samo po 50 do 100 delavcev zaposlenih, dočim poprej so jih zaposlevali od 200 do 800. En premogovnik so zaprli za sedem mesecev, drugi bo pa tudi obratoval samo po tri ali štiri dni na teden.

Vreme imamo še dosti prijetno za te kraje, kjer je deset mesecev zima in tri mesece poletje. Sklenili smo, da pridemo skupaj, da se malo po domače zabavamo. Društvo "Saginavski Slovenci" št. 473 priredi plesno veselico dne 18. aprila zvečer v Maccabee dvorani na vogalu N. Fayette in Union St.

Odbor bo že preskrbel, da ne bo ničesar primanjkovalo, ne za žejne ne za lačne, posebno pa veselja ne.

Zato pridite vsi saginawski Slovenci skupaj, kakor tudi iz bližnje okolice. Na svidenje dne 18. aprila v Maccabee dvorani. — Matthew Erzen, tajnik.

VAŽNO ZA POTNIKE V EVROPO.

Kakor naznanja federalni agent za potne liste, nastanjen v New Yorku, morajo začeti od 30. marca in do daljne odredbe vsi oni, ki so postali ameriški državljani potom naturalizacije, zaprositi za ameriški potni list v uradu, ki se nahaja v Sub-Treasury Building (na vogalu Nassau in Pine Street). To velja tudi za žene in otroke, ki so postali državljani valed naturalizacije moža oziroma očeta.

Oni, ki so ameriški državljani po rojstvu, naj se še nadalje obrnejo v svrhu potnih listov na Custom House.

Ta razdelitev delovanja pasportnega urada je radi udobnosti potnikov. Potnikov je namreč v tej sezoni jako mnogo in uradni prostori v Custom House ne morejo več služiti velikemu številu prosilcev. Radi tega se je del urada preselil v Sub-Treasury Building in se je delovanje razdelilo tako, da urad v Custom House služi za tukaj rojene Amerikance in oni v Sub-Treasury Building za naturalizirane državljane. — F. L. I. S.

DUHOVEN ORTOŽEN PODKUPOVANJA.

Washington, D. C. — Thomas F. Hayden, bivši katoliški kaplan v zvezni atlantiški ječi, je obtožen zarote, da dobi podkupnino od jetnikov v zvezni ječi. Polokiti je moral \$1,500 porokstva. Tiralnico je izdal zvezni komisar Turnage.

Breskev Elberta uspeva vspevso, tudi po Michiganu, Ohiju, Pennsylvaniji in New Yorku. Mnogo farm v New Yorku je primernih za rejo breskev, ampak ne vse. Uspevajo tudi dobro Greensboro, Campion, Stevens in Smock. Zadnji sta posebno dobri za konzerviranje.

Zadnje države, ki so tu omenjene, namreč Illinois in Iowa, niso posebno dobre za breskve. Tu uspevajo samo Greensboro, Lone Tree in Bokhara.

Vesti iz Jugoslavije

Izzeljevanje Turkov iz Južne Srbije. Beograjsko "Vreme" poroča iz Skoplja:

V zadnjem času se pojavlja med Turki v Južni Srbiji močno gibanje, ki ima za cilj izzeljevanje iz naše države v kraje, kjer je turški življenjski kompaktno naseljen. Ta pokret je letos mnogo jačji od lanskega leta. Turki prodajajo svoja posestva in svoje imetje in se trumoma selijo v Smirno, kamor odhajajo čez Solun. So pa tudi skupine takih, katere vleče srce v staro turško prestolico Carigrad.

Samo iz Skoplja se je na ta način izzelilo od 1. januarja 1925 do danes okoli tisoč turških družin. Samo meseca marca je odpotovalo nad 300 obitelji, ki so štele pogostoma po tri do štiri člane. Lahko se torej računa, da je zapustilo našo državo v teku tega leta okoli 4000 muslimanov. Ponajveč se selijo Turki s Kosova, iz Kumanova, Prizrena, Bujanovca in ondotnih krajev.

V krajih, kjer Turki zapuščajo svoje domove, so cene nepremičninam znatno padle. Domače prebivalstvo kupuje a pridom zemljo in je veselo, da Turki odhajajo, ker se nadeja, da se bo Južna Srbila dvignila na stopnjo kulturne dežele mnogo prej, če se bo število turškega prebivalstva skrcilo na najmanjšo mero.

Požar v Framu pri Mariboru. Dne 18. marca je izbruhnil požar pri kovaču in posestniku Šternu v Framu ter mu vpepeli stanovanjsko in gospodarsko poslopje. Domači gasilci so se trudili skoraj 14 ur, da so ogenj vsaj omejili, ne da bi mogli rešiti kaj več.

Požar pri Ljutomeru. Te dni je izbruhnil velik požar pri gradu Branek pri Ljutomeru. Veliko gospodarsko poslopje je pogorelo do tal. Goreti pa je začel že tudi grad, ki ima znamenito dvorano.

Orkan v Mostarju. Dne 19. marca je divjal v Mostarju strahovit vihar, ki je porušil mnogo dimnikov in streh ter podri na stotine dreves. Škoda je ogromna.

Samomor Slovenca v Zagrebu. Dne 20. marca je v Zagrebu neznan moški v trenutku, ko je prišel vlak, skočil na tračnice in ga je stroj popolnoma razmesaril. Pri njem so našli pismo in listek, na katerem je bilo napisano: Pišem se Josip Gajster, mati mi je Uršula Kurmanšek. Ker me ne puste živeti, grem v smrt." Gajster je bil rojen leta 1905 v Celju in je bil nameščen do 17. marca kot sluga v "Kapitolški pivarni", a je bil radi raznih tatvin odpuščen. Ni izključeno, da si je vzel življenje iz strahu pred kaznijo.

Umrli so v Ljubljani. Marica Ahlin, hči mesarja in posestnika, 14 mesecev. — Fran Levstik, železniški inženir in posestnik, 55 let. — Josip Porovne, dninarčin sin, 18 mesecev. — Marija Jan, posestnikova žena, 60 let. — Viktor Pogačar, kočarjev sin, 8 mesecev. — Ivan Sluga, bivši pekovski pomočnik, 81 let.

KAZNENCI BODO GRADILI KAZNILNICO.

New York, N. Y. — Ako se izvede, kar sta priporočili veleporoti okrajev New York, Bronx in King, tedaj bodo kaznenci gradili kaznilnico na otoku Rikers.

Ameriška delavska federacija se strinja s tem načrtom in pravi, da organizirani delavci ne bodo več prisiljeni graditi ječ, v katere bodo zapirali ljudi.

Organizirani delavci so dozdaj neradi opravljali tako delo. Kajti v tem delu so videli nekaj poniževalnega, ker so gradili poslopja, v katere so zapirali zaslužnjene ljudi. Jetnik mora opravljati delo proti njegovi volji, ne glede nato, ako mu ni všeč.

Agitirajte za "Prosveto"!

ZARKOMET

Pa še nekaj o porodni kontroli. Na konferenci o kontroli porodov v New Yorku je rekel neki govornik, da prva dolžnost roditeljev mora biti dobra in pravilna vzgoja. Stariši, ki ne poznajo te dolžnosti, nimajo pravice do otrok.

Yes — vsak bedak je lahko oče in vsaka bena lahko rodi otroka, ni pa še vsaka mati učiteljica in vsak oče še ni dober vzgajatelj.

Amerikanizem. Poznaj in spoštuj vseh 18,000 postav!

Ne krši postav! Izpremeni jih! Kako? Izpremeni republikansko vladno v demokratsko in demokratsko v republikansko!

Rudarjev "rožni venec". I

Ko ga je mati zanosila. Ko ga je mati očetu naznanila. Ko ga je mati rodila. Ko ga je mati kapitalistu izročila. Ko ga je mati mrtvega iz rudnika dobila.

II. Ko je v potu svojega obraza kruh služil. Ko je povrhu še lačen bil. Ko je večkrat pobit bil. Ko je po nedolžnem karan bil. Ko je za kapitalista smrt storil.

III. Ko je iz rudnika potegnjen bil. Ko ga je mrliški oglednik vzel. Ko je v jamo vržen bil.

L. V., Wyano, Pa.

Dobro. Dragi K. T. B. Ali veš, kaj je razlika med v starem kraju in tukaj rojenimi Slovenci? Če ne veš, ti jaz povem:

Razlika je ta, da oni rojaki, ki so prišli iz starega kraja, govorijo slovensko angleščino, tisti pa, ki so v Ameriki rojeni, govorijo angleško slovensščino. — Profesor Zgaga.

Vrata so odprta. Dragi Zarkomet! Kutarski editor je pozval svoje agitatorje, da morejo obiskati vsako slovensko hišo. Well, vrata moje hiše se lahko odpro in zapro. — Neizpovedan grešnik, Chicago.

Največje norčevanje. Fowler McCormick, vnuč Rockfellerja, je šel za nekaj tednov delat v tovarno svojega očeta v Milwaukeeju. To, da igra delavca, ni nič. Ni se mu treba bati, da izgubi delo, ne skrbi ga niska mezda in kadar se naveliča, lahko pusti. To je razlika — in prokleto velika — med njim in pravim delavcem.

Največja otročarija pa je, da časnikarski prodanci dan za dnem pišejo o njem kakor o junaku in ga kažejo naslikanega v delavski obleki. In višek blaznosti je, ko listi objavljajo pohvalna in snubila pisma, ki jih "bogati delavec" prejme dnevno na kupe od neštetihi čestilcev in čestilk — radi tega, in samo radi tega, ker dela v tovarni!

Dogodek št. 28. Stara sem bila 12 let. Enkrat sem slisala, ko je oče dejal materi, da je poljubovanje duhovni-kove roke največja neumnost. ker je njegova roka grda. V šoli sem videla, da druge deklice poljubujejo kaplano roko, jaz pa nisem hotela tega storiti, pač pa sem zbežala od njega. Ko je duhoven prišel drugič podučevati krščansko nauk, me je poklical iz klopi predse in me vprašal, zakaj sem zadnjič zbežala in mu nisem poljubila roke. Odgovorila sem, da zato ne, ker je roka grda. Prijel je palico in me tako pretepel, da sem imela teden dni plave lise po životu. Ko je moj oče izvedel, kaj je duhoven naredil z menoj, je šel takoj v farovž in mu povedal, kaj misli o človeku, ki tepe otroke, katerim ne daje kruha. Od tistega časa sem imela mir pred njim. To se je zgodilo v Skalah pri Velenju na Spodnjem Stajerskem. — Julijana Golčnik, Panama, Ill.

K. T. B. Ali želiš znati pravilno pisati in čitati angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

Preveč žganja prihaja v Ameriko

UDAREC JE NAMENJEN PROHIBICIONISTI ENOTI.

Izvajanje prohibicijskih zakonov je pa še vedno uganka.

Washington, D. C. — Pred Cousensovim senatnim odsekom je nastopila mrs. Mabel Walker Willebrandt, ki je nastavljena kot pomočnica v justičnem departmentu. Izjavila je, da je treba ob obrežju bolj strogo paziti na tihotapce z opojnimi pijačami. Menila je, da pride preveč žganja v deželo.

Senatorji so jo vprašali, kaj bi ona storila, da prepreči uvažanje opojnih pijač v Združene države. Odgovorila je, da mora stvar boljše študirati s prohibicijskega vidika in svojega, preden lahko kaj priporoči. Njena izjava, da se obračala v glavnem namram prohibicijski enoti in proti odgovoru Wayne B. Wheelerja, advokata Antisalonске lige, in James Britta, odvetnika prohibicijske enote.

V političnih krogih menijo, da take izjave ne pomagajo dosti. Pametni ljudje so povedali pred uvedenjem prohibicije, kaj bo sledilo, ko se prohibicija uzakoni. Prohibicionisti in zakonodajci niso hoteli poslušati tega svarilnega glasu in zgodilo se je, kakor je napovedal svarilni glas. Vsi, ki danes govorijo, kako bi se dala uspešno izvesti prohibicija, niso podali še enega pametnega in praktičnega nasveta. Tihotapci imajo pa pripravljenih na stotine novih zvijač za vtihotapljenje in prodajanje opojnih pijač. Ako bi bilo sedaj mogoče sestaviti natančno statistiko, koliko se izpije žganja v Združenih državah, tedaj bi dobili najbrž številke, da se popije veliko več žganja, kot ob času, ko dežela še ni bila osrečena s prohibicijo.

POPLAVE V KANADI.

Ljudje se poslužujejo čolnov.

Quebec, Can. — V okraju Beauce je moralo veliko ljudi zapustiti svoje domove in bežati pred poplavo, ko je voda prestopila bregove. Pri St. Georgesu stoji voda tri do štiri čevlje visoko. Ljudje se morajo poslužiti čolnov, da odhajajo s doma, ali pa prihajajo domov.

OKRAJ COOK JE DODAL 370 AKROV ŠUMSKI REZERV.

Chicago, Ill. — Anton J. Čermak, predsednik okrajnega odbora, naznanja, da se je šumska rezerva povečala za 370 akrov sveta. 110 akrov je bilo kupljenih na severni strani doline Skokie. Plačati je bilo \$1,201,960. Pri Palos Parku je bilo kupljenih 30 akrov, ki stanejo 275.000. Deset akrov pri Hollywoodu stane \$17.500, deset akrov pri Northfieldu \$4.500, dve sto akrov pri Bloomu \$82.000 in osem akrov pri Glenwoodu \$1.700.

Čermak izjavlja, da bo okraj Cook, v katerem se nahaja Chicago, imel najlepši naravni park v deželi. Na rezervi so naselili že srne, bizone in jelene.

"Rjava miška" je dobila in izgubila tožbo.

London, 4. apr. — Dorothy Dennistoun, znana "rjava miška", kateri je porota priznala vso to \$25.000, za katero je tožila svojega bivšega soproga in tekem procesa razgalila enega največjih škandalov v angleških visjih krogih, se ni dolgo veselila zmage. Sodnik McCordy je včeraj zavrgel pravorek porote in razsodil, da polkovniku Dennistounu ni treba plačati omenjenih vsote. "Rjava miška" je zdaj v veliki stiski, ker mora plačati okrog \$100.000 za stroške tožbe.

Operni pevec Reszke umrl.

Pariz, 4. apr. — Jean de Reszke, slavn operni tenorist, ki je bil znan po vsem svetu, je včeraj umrl v Nici.

Japonci zgrade 22 novih bojnih ladij.

Tokio, 4. apr. — Mornarični minister je včeraj naznanil, da je bil sprejet načrt za gradnjo 22 novih bojnih ladij s skupno tonazlo 124.900.

Thomas Jefferson

Drugega aprila bo 182 let, odkar se je rodil mož, kateri je bolj kot vsi drugi vdahnil v Združene države ono, kar imenujemo ameriške ideale. Ta mož je bil Thomas Jefferson, pisatelj Izjave neodvisnosti. O njem se je dostikrat reklo: Ako Jefferson ni imel prav potem tudi Amerika ni prav. Bil je ameriški apostol demokracije in svobode. Odpravil je v Ameriki sistem prvorovništva, ki je preprečeval razdelitev zemlje med ljudstvo. Stal je na čelu gibanja za versko svobodo in njegovemu delu je bilo pripisati konec uvažanja sužnjev iz Afrike. Mnogo njegovih teorij in načel tvori danes idejne temeljne kamne te velike republike.

Zato življenjepis Jeffersona je obenem kos zgodovine Združenih držav. Kdor ne pozna Jeffersona, ne more pravilno pojmiti Amerike.

Rodil se je v Albermarle County v državi Virginia. Ravno kot Washington je bil tudi Jefferson sin virginjskega veleposestnika. Zgubil je rano očeta in po njem podedoval obširno gorsko farmo v Monticellu. Baval se je s poljedelstvom in pri tem študiral pravo. Ko je dorasel, je bil visoke postave, čez šest čevljev; zanimivo je, koliko velikih Amerikanecv je bilo izredno visoke postave, kot na pr. Washington in Lincoln. Bil je široko naobrazen in tudi izurjen v mnogih strokah. Ni bil le jako učen pravnik, marveč tudi eden izmed najbolj umnih poljedelcev svoje dobe, razumel je na ranocelnosti, bil je nemotljiv strelec, praktičen zemljemerec, drzen jahač, eleganten plesalec minueta in znal je dobro igrati na gosli. Govoril je dobro grščino, latinsčino, španščino, italijansčino in francoščino. Imel je ambicijo, da spremeni svoj okraj v vzorec vrt države Virginije in je zato tam ustanovil malo naselbino italijanskih vrtnarjev; nastali so tam krasni vinogradi in sadovnjaki.

V teku let se je vedno bolj in bolj zanimal za javna politična vprašanja. Dogodki, ki so privledli do ameriške revolucije, označujejo obratno točko v njegovem življenju. Kot 25-leten mladenič je bil l. 1769 izbran v House of Burgesses, tedanjo zastopniško zbornico kolonije Virginije. Ko se je ista slavnostno izjavila proti obdavečevanju brez privoljenja zastopnikov ljudstva, je kraljevski namestnik razpustil zbornico. Med 88 člani, ki so se kasneje sestali in podpisali proglas, s katerim so se zavezali na bojkot proti angleškemu blagu in priporočali isti bojkot ljudstvu, so bili George Washington, veliki patriotski govornik Patrick Henry in Thomas Jefferson.

Ko je borba proti Angliji postala neizogibna, se je majhna skupina virginjskih patriotov sestala in sklenila ustanoviti takozvani dopisovalni odbor; druge kolonije naj ustvarijo slične odbore in te naj si dopisujejo vzajemnega sodelovanja med raznimi kolonijami. Načrt je bil Jeffersonov. Iz njega se je potem rodil predlog, da se zastopniki vseh kolonij shajajo v letno zasedanje. Tako je prišlo do prvega kontinentalnega kongresa. Bil je konvencija v Virginiji l. 1774 je izbrala delegate v ta kongres, je Jefferson sestavil spomenico, v kateri navaja vse krivice angleške vlade proti kolonijam. V tem spisu je on pogumno izjavil, da dežela spada k onim, ki so jo naselili, da pravica do samovlade je prirojena pravica vseh ljudi in da zato angleški parlament nima nikake pravice napraviti zakone za Ameriko. Tu se prvič rabi za kolonije ime "država". Do tedaj je bil Jefferson provincijalen odvetnik. Ko je spisal ta proslavljeni proglas, je postal naenkrat slaven. V Londonu so ga tedaj postavili v listo onih, ki naj se obtožijo radi veleizdajstva.

Jefferson je bil izbran za člana prvega kontinentalnega kongresa, ki se je sestel l. 1775. Prišel je v Philadelphijo ravno onega dne, ko je kongres imenoval ameriške vojske. V kongresu je mnogo manj govoril kot Washington ali Franklin, ali v odsekih je izvrševal ogromen vpliv vlad svoje obširnega znanja in razsodnosti. Kasneje v istem letu ga najdemo zopet v Virginiji, kjer je prido pomagal za preskrbovanje vojske s potrebnimi zalozami. V velikem zgodovinskem letu 1776 je Virginija postavila vzgled za vse drugim kolonijam s tem, da se je proglasila za neodvisno

in izvolila Patrick Henryja za svojega guvernerja. Virginija je naložila svojemu zastopniku v kongresu Richard Henry Leeju, naj predlaga, da se vse kolonije proglasijo za neodvisne. John Adams iz Massachusettsa je ta predlog podprl in Jefferson je bil imenovan načelnikom odseka petorice, ki naj sestavi proglas. Tako je Jefferson pripravil enega izmed najslavnejših dokumentov v svetovni zgodovini: Izjavo neodvisnosti. Dan, katerega je kongres sprejel izjavo, 4. julija, se je od tedaj vedno praznoval kot rojstni dan Združenih držav in največji ameriški praznik. Ljudstvo je bilo pripravljeno za spremembo, kajti kakor je Jefferson pisal Franklinu, "zdi se, da so opustili monarhizem in sprejeli republikanizem s isto lahkoto, s katero bi bili smeli staro obleko in si nadeti novo obleko."

Jefferson je bil imenovan, da skupaj s Franklinom zastopa Združene države v Parizu, ali je odklonil. Povrnil se je rajši v Virginijo, da zgradi državo. To po Jeffersonovem naziranjju je pomenjalo nič manj kot zgraditi demokracijo v najbolj aristokratski in izmed starih kolonij. Kajti v Virginiji so bili zakoni, običaji in socialno življenje najbolj podobni onim monarhističnim Anglije. Jefferson je hotel le pristojno demokracijo. Najprej je izvajal spremembo angleškega zakona o posedovanju zemlje. Najstarejši sin je vedno in brez izjeme podedoval posestvo in tudi radi dolgov se tako posestvo ni moglo prodati. Po dolgi borbi je demokracija zmagała proti tej fevdalni ustanovi. Postalo je slobodno zapuščati ali prodajati zemljo komurkoli, in se je s tem preprečilo nakupljanje veleposestev. Trebalo je nadalje desetletne borbe s strani Jeffersona, predno je bila v Virginiji uvedena popolna verska svoboda. Izvedene so bile tudi druge važne spremembe, tako glede državljanstva. Pridobivanje državljanstva je bilo poprej jako otežkočeno; bolj liberalne odredbe, ki jih je Jefferson uvedel, so kasneje služile za podlago za podelitev državljanstva Združenih držav. Ali v dveh reformah, za kateri se je Jefferson najbolj navdušeno zavzel, ni uspel. Boril se je za splošni sistem ljudske solstvi in za načelo, da vsi ljudje rojeni v suženstvu naj bodo odsehalni svobodni. Ni uspel, ali toliko se mu je posrečilo, da je bilo nadaljno uvažanje sužnjev v Virginijo prepovedano.

L. 1779 je Jefferson postal guverner države Virginije. Bil so najtemnejši dnevi revolucije. Njegovi naravi pravnik in političnega filozofa se ta obupna naloga ni povsem podajala, ali v zlic ostrim kritikam in porazom je pogumno kljuboval usodi. Britanci so zasedli Virginijo, glavno mesto Virginije je bilo oplenjeno in guverner je moral zbežati za svoje življenje. Končno pa je vojna revolucije prišla do uspešnega zaključka, ko se je angleški poveljnik Cornwallis l. 1781 podal s svojo vojsko. Jeffersonovo posestvo je tekem vojne silno trpelo, smrt žene ga je silno potrla in sam je nevarno zbolel. Dal pa se je vendar pogovoriti od prijateljev, da je sprejel izvolitev v kongres. Tu je bil vodilna sila v reševanju mnogih velikih problemov. Lotil se je zopet vprašanja, ki je bilo najbližje njegovemu srečanju — odpravljanja suženjstva; predlagal je, naj se po l. 1800 suženjstvo odpravi v obširni pokrajini Združenih držav, ki se je raztezalo do reke Mississippi. Da je tedaj uspel, bi si bila dežela bržkone prišla dolga in krvavo civilno vojno šest desetletij kasneje. Jeffersonov predlog je tedaj propadel le za en glas.

L. 1784 je kongres imenoval Jeffersona za opolnomočenega ministra v svrhu, da skupaj s Franklinom in John Adamsom poskusi skleniti trgovinske pogodbe z evropskimi državami. Toda le "old Frederick of Prussia", kot ga je Jefferson nazival, je bil pripravljen za tako pogodbo. Prihodnjega leta se je Franklin povrnil domov in Jefferson je ostal v Parizu kot ameriški poslanik. Tu je imel težave z velikim številom upnikov Združenih držav in Jefferson je obetal plačilo, v kolikor je mogel. Francija se je tedaj bližala veliki revoluciji in Jefferson je z živim zanimanjem sledil socialnim in političnim spremembam, ki so se tam vršile. Stari sistem vlade pod Ludvikom XVI. in njegovimi aristokrati se mu je dozdeval kot "vlada volkov nad ovčami". Pisal

je Washingtonu: "Je ni kronane glave v Evropi, katere zmoglost ali zasluge bi vpravičevala, da jo izvolimo za cerkvenega klučarja v Ameriki." Obiskal je Angleško in Holandsko, potoval je po Nemčiji in Italiji, obširno prepotoval Francosko, velik del peš, in opazoval življenje navadnega ljudstva. "Potovanje po Evropi", pisal je prijatelju Madisonu, "vzbudi vam ljubezen do Amerike. Bog moj, kako malo znanja naši rojaki ceniti koristijo, ki jih oni imajo in ki jih noben drugi narod na svetu ne živi."

Jefferson se je povrnil v Ameriko l. 1789 in je po Washingtonovem naročilu postal državni tajnik v novi vladi, ki je bila sestavljena po sprejetju federalne konstitucije. Predsednikov kabinet je tedaj obstajal le od štirih članov, dočim jih je sedaj deset. Ni bilo tedaj mnogo sloge med četvorico ministrov. Secretary of the treasury (finančni minister) je bil Alexander Hamilton, jako zmogel finančnik, ali človek, ki ni imel trdne vere v stalnost republike in ki je sprejel konstitucijo le kot kompromis. Bila je Washingtonova modrost, ki je privlela v kabinet Jeffersona na ravno v pravem času, ko je dežela potrebovala, da se vlije pravi duh v njene ustanove. Borba med Jeffersonom in Hamiltonom je pridelala takoj. Okoli njiju sta vzrastli dve politični stranki, ki jih ni bilo prej in ki sta trajali od tedaj naprej, dasi so se imena in načela teh strank spremenila v teku let. Jefferson je splošno smatran kot ustanovitelj demokratske stranke.

Kaj pa so pravzaprav ta Jeffersonova načela, na katere se ljudje še sedaj večkrat sklicujejo? Pred vsem on je verjel v enostavno človeško enakost. Verjel je, da rojstvo, oika, vzgoja in bogatstvo ne dajejo nikomur pravice, da vlada nad drugimi brez njihovega privoljenja. Rekel je nekoč, da je kmet dostikrat bolj sposoben za reševanje kakega moralnega vprašanja kot marsikateri profesor. Verjel je tako globoko v moč javnega mnjenja, da je rajši imel "časopise brez vlade kot vlado brez časopisov". Jeffersonova ideja o vladi je bila, da mora biti vlada čim bolj mogoče enostavna in poceni. Daykov naj bo le malo in zoperstavljal se je proti nakopičevanju dolgov, ki naj jih plačajo prihodnje generacije, kajti "mrtev ne smejo vladati nad zemljo". Jefferson se je še bolj kot Washington bal militarističnega duha. Navdahnjen z ideali o miru je želel, naj bodo Združene države v prijateljskih razmerah z vsemi narodi na svetu. Tekom štirih let, ko je bil državni tajnik, je posvečal svoje energije najbolj borbi proti Hamiltonu in onim, ki so bili prežeti z Hamiltonovimi aristokratskimi idejami.

Končno je Jefferson sklenil umakniti se za vedno od javnega življenja in povrnil se je v svoj Monticello. Škode, povzročene od revolucije, in popolno zanemarjanje osebnih poslov, ko je služil domovini, ga je preobložilo z dolgovi. Toda njegova odsotnost od političnega torišča ni trajala dolgo. Dežela je potrebovala njegovo vodstvo. Navdihnil je svoje rojake s svojimi ideali in politična stranka, ki jo je ustanovil (zvala se je tedaj republikanska stranka), je postala takoj močna, da je Jeffersona imenovala za predsedniškega kandidata ob predsedniških volitvah l. 1796. Njegov protikandidat John Adams je zmagal le z dvema glasovoma večine. Po starem načinu predsedniških volitev je zato Jefferson, ki je bil v manjšini, postal podpredsednik Združenih držav. Kot tak se je protivil proti zakonom, naprjenim proti iznozemcem in svobodni govora, ki jih je kongres sprejel l. 1798, takozvanim Alien and Sedition Laws. Ti zakoni so dajali predsedniku pravico, da brez obravnave izžene iz dežele vsakega inozemca, ki je osumljen, in kaznuje z globo ali zaporom vsak ustmeni ali tiskani napad na kongres ali predsednika. Jefferson je odločno ugovarjal proti obema tema zakonoma, ki sta kršila konstitucijo, kajti opravljala sta poroto in svobodo govora in tiska. Vzbudil je ljudstvo k ogorčenju in stvar demokracije je pridobila novo moč.

Iz ostre volje morše l. 1800 je Jefferson izšel zmagovito kot predsednik, ki je bil ustoličen v novem mestu Washington. V soglasju z Jeffersonovimi demokratskimi ideali je bila njegova inavguracija jako enostavna slavnost. Prijahal je na konju do ka-

Slovenska Narodna

Ustanovljena 6. aprila 1904.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Podpora Jednota

Izhajep. 17. junija 1907.

v drжавi Illinois.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Calkins; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 163, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

Martin Železnikar, predsednik, Box 276, Harborton, Ohio; Frances A. Tauchar, 2627 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Križmančič, 13111 Kensington Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terrell, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHOĐNO OKROŽJE: Jacob Ambrosi, Box 286, Moon Run, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Joseph Zorho, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

Anton Sular, Box 104, Gross Kana, za jugoslovd. Frank Klus, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 848 Willow St., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Zdržiivni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 3124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jolko Oren, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olip, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korespondenca s glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovijo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošljejo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgornji.

Vsi prijavi na gl. porotal-odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Železnikar, Box 276, Harborton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednota, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

pitola, brez častne straže, brez spremstva ali služabnikov, stopil s konja brez pomoči in privzelo vajeti k neki ograji ter brez nikakih ceremonij stopil v senatno dvorano, da prečita svoj inavguracijski govor. Novi predsednik je odpravil mnogo nepotrebnih mest. Imenoval ni nikakega sodnika in prepovedal vsak pomp in ceremonije. Eden izmed njegovih prvih činov je bilo pardeniranje vseh onih, ki so trpeli radi neameriške Sedition Law. Prodane so bile vse bojne ladje razun trinajststotice. Odpravljeni so bili vsi notranji davki, in tekem prvega četrtletja njegovega predsedovanja je bil javni dolg, nakupljen tekem revolucije, knižan na polovico. Edina vojna tekem njegovega predsedovanja je bila proti morskim roparjem v Tripolisu; v tej vojni so ameriške ladje s svojo hrabrostjo osvobodile svetovno trgovino od napadanja teh starodavnih morskikh roparjev. Jefferson je proti sebični opoziciji propovedal pravično postopanje proti rdečecolcu in je s tem postal oče one liberalne indijanske politike, katere so se Združene države od tedaj držale. Bil je generozen namram inozemcem in njegovi človekoljubnosti je pripisati liberalno priseljeniško politiko, ki je mnogo generacij prevladovala v Ameriki.

Občudovanja vredno je, kako je Jefferson videl vnaprej bodoči razvoj domovine. V onih dnevih je bila reka Mississippi najskrajnejša zapadna meja republike. Špansko je lastovalo velikansko ozemlje od mehiškega zaliva severno do Kanade. Vso to ogromno pokrajino so nazivali tedaj z imenom Louisiana. Špansko je ravnokar odstopilo to pokrajino Franciji. Bila je doba napoleonskih vojn. Angleška je bila postala vladarica na morju. Napoleon, ki se je bal, da bi zgrabil vsa Louisiana, jo je rajši prodal Združenim državam za 15 milijonov dolarjev. Z Jeffersonovim podpisom pod kupno pogodbo je bilo ozemlje Združenih držav nenkrat več kot podvojeno. Leta 1804 je bil Jefferson zopet izvoljen za predsednika in tako je bila njegova popularnost, da ba je noben predsednik, katerega moč nad kongresom se ni naslanjala na vojno, ni nikdar imel toliko vpliva na kongres in ljudstvo. Proti koncu njegovega drugega predsedniškega roka ga je petorica državnih legislatur naprosila, naj se da izvoliti tretjič. Ali Jefferson se je protivil odločno, češ da zaporedna izvolitev bi ga napravila za doživotnega predsednika, in dodal je: "Zgodovina kaže, kako lahko kaj takega degenerira v podedovalnost."

Jefferson je preživel ostali del svojega življenja v svojem ljubljnem Monticellu, kjer je umrl 4. julija 1826, ravno ob petdesetletnici Izjave neodvisnosti, ki jo

je on sestavil. Zadnjih 16 let svojega življenja se je večinoma posvečal ustanovitvi virginjske univerze, katere šolska ustanova je bila tedaj nekaj novega glede tečajev in pravil. Dijak je dobil pravico, da si sam izbere svoje študije, opročen je bil vseh verskih omejitev in prepuščen svoji lastni vesti in časti.

Jeffersonova duševna delavnost ni prenehala do zadnjega trenutka življenja. Še zadnje leto pred smrtjo, ko je bil 83 let star, je zopet prečital velike starogrške drame v izvirnem jeziku. V enem izmed njegovih zadnjih pisem, pisanem s tresočo se roko ali s mladeniškim srcem, on pravi prijatelju: "Vse oči so odprte ali se odpirajo k ljudskim pravicam. Mase človeštva se niso rodile a sedli na hrbtih niti malo privilegiranih s škornji in ostrogami, da jih zajahajo po milosti božji." Jeffersonov pečat je nosil geslo: "Upirati se proti tiranu in ubogati boga." Ali morda še boljše karakterizacija tega ameriškega velikaša je epigram, skovan njemu v čast, ki pravi: "Ljubil je knjige in učenost, ali ljubil je ljudi še bolj." — F. L. I. S.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Mare 31.-1925) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko stopate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Ciceru za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO

"PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave., CHICAGO, ILL.

Povest starega rudarja

Piše Anton Recher.

(Dalje.)

Zeninu ni dal nihče obljubljen nevestine dote, pa vendar sta bila srečna. Stari Sprung je po kratkem brez poroke umrl in mladi je pričel gospodarstvo, ki pa je silno razmetaval. Zapravljivec ni bil za trohico podoban varčnemu očetu, bil je velik kvartopirec in šel z več drugimi celo v Monte Carlo, kjer je zalgal vse svoje premoženje. Tako se je tudi naš ravnatelj obrisal pod nosom za doto svoje lepe žene.

Iz vsega tega se vidi, da tudi ljudje, ki se štejejo višjemu razredu, lahko padejo v nesrečo.

Zdaj pa naj nekoliko primerjam našo mladino s takratno, ko sem bil sam mlad. Velika je razlika. Predvsem vidim, da danes mladina nima tistega vselega življenja, kot smo ga imeli včasih. Fant sreča dekle na cesti, ne pogleda je, in tudi ona se ne zme-

ni. Vse je nekam odtujeno in neuljudno. Fantje in dekleta smo se v zeleni domovini zbirali na prostem ali v prijazni krčmi in skupaj peli mične stare pesmi. Veselo je donela pesem za pesmijo, smeh in nekaljeno veselje. Saj bile so priproste, ki smo jih zapeli, pa so vendar šle od srca prijateljske družine. Tu je priprosta, ki smo jo vendar tako radi zapeli:

Nocoj je vesela noč,
mesec sveti celo noč.
Veseli fantiči in mladi deklički
skupaj se zbirajo,
lepo prepevajo;
gledajo v vrtec, kjer rožce cveto.

Fantje smo dobili vsak svoj šopek in šli na tuje. Na nemškem Štajerskem pa je bilo vse drugače. Drugačen jezik, druge šege in navade. Ampak nemške Micike so bile tudi zala dekleta. Ozirali smo se slovenski fantje po kmečkih lepoticah, dekletah vitkega života, pa priljudnega obraza. Ampak bile so polne zvišjač. Rade so zaplesale in ga tudi spile kozarec, nas pa bi bile rade malo zavidale. Ampak naučili

smo jih nečesa, kar prej še niso znali.

Ob nedeljah zjutraj smo se oblekli praznično, kakor se je kdo mogel. Odpravili smo se proti samostanski cerkvi, ne zavoljo božje časti, temveč bolj na ogled, kajti tja so navadno zahajale tudi kmečke deklice. V cerkvi smo se jim postavili ravno nasproti. Vsak je imel mašne bukvice v rokah, če je znal čitati ali ne. Nekateri so jih še narobe držali, ker bukvice so bile nemške, pa čitati niso znali. Prišel je cerkovnik s puščico. Vsak slovenski fant je segel do lahta v žep pa prinesel iz njega celi krajcar, dvignil ga visoko nad nabiralnik in spustil, da je bolj zažvenketalo. Sloven-ki fantje smo hoteli pokazati nemškim Micikam, čeprav nismo posebno fino oblečeni, da imamo vsaj denar — tisto, kar vleče nase.

Po končani maši so imele Micike navado postaviti se pred cerkvijsko na obcestnem hodniku v vrsto. Mi pa smo se postavili na drugo stran ravno nasproti nemških lepotic, in se ogledali drug druge. Ampak to ni moglo dolgo

trpeti. Pohvaliti se moram, da sem se sam še najprej ojunčil. Tako junastvo se me je menda prijelo pri vojaki kot četovodja. Stopil sem pred dekle, katero mi je najbolj dopadala in jo pozdravil: "Guten Tag!" — "Gebe Gott!" je zazvenelo iz rdečih ust. Podal sem ji roko, ki jo je spoštljivo sprejela.

"Kje pa je oče?" sem vprašal, da bi sprožil pogovor. Njen oče me je namreč dobro poznal. Začela je praviti, da je bil oče pri zgodnji maši, a zdaj da je doma. Pravila mi je od krav in bika, ki ga imajo. Pa sem si mislil: Mar je meni tvoj oče, a še manj vaš bik. In sem jo povabil, da bi šla malo ogledat našo okolico. Veselo je rekla lepo naučene besede: "Z največjim dopadanjem!" Nisva pa dolgo ogledovala okoli, ker kmalu sva zavila v Kunti-grabnarjevo krčmo. V veselju družbi sva bila vse popoldne, plesala in z drugimi pela zdravice. Proti večeru pa sem videl, da je nekam vznemirjena in sem si umislil, da bi morda rada plesala domači "štajeris". Stopil sem k godcem in jim položil na mizo dvajset krajcarjev, da zaigrajo veseli "štajeris". Že so zaigrali, a ko sem se vrnil k svoji mizi, rdečelične Micike ni bilo več. Ni je bilo po plesišču, ne zunaj, ko sem pogledal na ulico in stopil gor in dol. Spoznal sem, da me je nemška Micika prebrisano potegnila za nos. Vjeto me je in nekoliko pobit sem sedel nazaj k mizi. Pa ostal nisem dolgo, le zadnji kozarec sem še spil.

Ves naslednji teden mi je vrelo po glavi in koval sem načrte, kako bi pa jaz potegnil "zvitorepko", kakor sem jo imenoval v svoji poparjenosti. Tuhtal sem, kaj bi storil drugo nedeljo.

Zopet smo po cerkvenem pravilu stali pred cerkvijsko, ne več tako dolgo, kot zadnjič, ker fantje so bili že bolj vajeni zalih deklet. Pazil sem na mojo begunko. Presenečen sem bil na svojo moč. Mislim, da jo bom moral iskati, a je sama stopila pred me in me pozdravila: "Dobro dan, Anton!" Pohvalila je krasen dan in vprašala, kam pojdeva pa danes. Rekla je, da bi šla najraje tja, kjer sva bila zadnjič. Imel sem pomisleke, saj sklepam sem, da dekle že pozna vsak izhod iz živahne krčme, ampak pristal sem vendar in šla sva. Vesela sva bila kot zadnjič nedeljo, a ko se je delala noč, se je pričela premikati kot zadnjič. Spoznala je, da sem bolj pozoren nanjo. V tem je pristopil k nama znanec in vprašal, če dovolim, da gre dekle z njim plesat. Še predno sem privolil, je že ona rekla, da se to lahko zgodi in zavrela se je z njim.

Nič se nisem zanesel nanjo. Sledil sem jima po plesišču. Ko sta priplesala drugič okoli mimo vrat, je plesalca sunila od sebe tako močno, da je skoraj padel nazaj na hrbet, sama pa je divje smuknila skozi izhod na ulico. Videl sem vse to in v trenutku planil pri stranskih vratih ven, teklo po stranski ulici dol in tako pritekel na vogal ceste v istem trenutku kakor ona, da sva takorekoč treščila skupaj. Pa se je mirno nasmejala in vprašala: "Si se tudi ti, Tone, že namenil domov?"

"Mislim, da bi bilo bolj umestno, ko bi te nekaj časa spremljal," sem pojasnjeval in se čudil, kako zna tako lepo kazati svojo mirnost. Pogledala je v tla in rekla, da bi bilo to tudi njena želja. "Pojdiva, ker je že pozno," je rekla. Korakala sva roko v roki iz mesta.

(Dalje prihodnjič.)

TRIJE POLETI NA SEVERNI TEČAJ

Med tem, ko raziskujejo aeroplani zadnje neznane pokrajine v "črni" Afriki, se drugi pripravljajo na polet na severni tečaj. Koncem meseca maja bo odpotoval iz Spitzbergov raziskovalec g. Amundsen v spremstvu ameriškega letalca g. Elmswortha in pet drugih pilotov in opazovalcev, na dveh vodnih letalnih tipa Dormer, z namenom, doseči severni tečaj.

Omeniti je pa treba, da zasledujejo te ekspedicije proti severnemu tečaju še druge name. Čeprav so tamošnji kraji silno siromašni, se je vendar v raznih narodih vzbudil pohlep po njih. Ena teh ekspedicij, namreč Amundsenova, je mednarodna. Druge pa bodo skušale v imenu svoje domovine vzeti v

posest one kraje v večnem snegu in ledu, kjer bodo postavili svojo zastavo.

Razne vlade skušajo izrabljati pogumne raziskovalce v svoje politične namene in se prav malo brigajo za njih znanstvene cilje. Že so nastali spori med Norveško in Dansko, med Sovjetsko ljudovlado in Kanado, med Kanado in Zedinjenimi državami.

Potovanja po arktičnih deželah so se dosedaj vršila silno počasi. Raziskovalci morajo namreč vzeti s seboj vse potrebno za taborjenje, kakor tudi hrano za več mesecev ali let. Dr. Charcot, ki je napravil ekspedicijo na južni tečaj, je vzel s seboj 11.851 škatek konzerv. Če bi bil postavil škatek a kondenziranim mlekom drugo za drugo, bi tvorile steber višine Eiffelovega stolpa v Parizu (300 metrov).

Prilaga teži sani in zavira potovanje. Tako postaja pot še daljša. Tako je treba še več hrane. To je naravnost circulus vitiosus, iz katerega ni bilo rešitve.

Potovanje po zraku pa je odprlo vse drugačne perspektive. Prvi, ki se ga je poslužil, je bil Šved Andre: odletel je proti severnemu tečaju v okroglem balonu. Nikdar niso zvedeli, kaj se je zgodilo z njim.

Danes imamo izborne stroje: letala, kakor tudi vodljive zrakoplove. Že lani bi bil moral veliki ameriški vodilji zrakoplov Shenandoah leteti na severni tečaj. Vse je že bilo pripravljeno za ta polet, toda iz doslej še neobjavljenih vzrokov ga je ameriška vlada prepovedala.

Kot smo že omenili, bo letos poletel na sever Norvežan g. Amundsen, ki lani vlad finančnih težkoj tega ni mogel storiti. Norveški aeroklub pa je zainteresiral za stvar ameriške finančnike in ti bodo v začetku poletja omogočili ta polet.

Drugi, ki bo poletel na sever, in sicer meseca maja, je letalec britanske Kolumbije, g. kapetan Grettir Algerson v spremstvu komandanta Fera Worsleya, bivšega tovariša Shakteltona. Odpotovala bosta iz Liverpoola na ladji, se peljala preko Reykyavika na Spitzberge in od tu nadaljevala svojo pot na saneh. Slednjič bosta odletela na zelo lahko vodnem letalu, ki bo imelo pravo, da lahko pristane na ledu in na vodi. V enem samem poletu mislita doseči pol, se tam spustiti na tja in vrniti se nazaj na mesto, odkoder sta odletela.

Kapetan Algerson je mnenja, da bo rabil sedem mesecev za celokupno potovanje. Lani se mu je ta poskus ponesrečil.

Slednjič pa si je norveški profesor Nansen, čigar ime je danes tudi tesno združeno z Društvom narodov, osvojil stari Amundsenov načrt prepotovati polarni pas od enega kraja do drugega. Ker je pa mnenja, da je namen takih potovanj preiskovanje neznanih dežel in proučevanje ozračja, smatra vodilji zrakoplov za tako ekspedicijo mnogo pripravlnejši kot letalo.

Zato hoče odpotovati na zepelinu z nemškim komandantom Brunson. Iz Murmanska bo odšla ekspedicija na Franc-Jozefovo deželo, nato na severni tečaj in potem naprej na Alasko. Priprave pa bodo dolge: Nansen je mnenja, da ne bodo končane pred 1. 1927.

ISČE SE MLADA

deklet, 13 do 14 let stara, ki naj bi pomagala lahka hišna dela opravljati in tako imela svoj dom. Prilika za dekle brez staršev. Oglasi naj se na naslov: Elizabeth Ilersich, P. O. Box 24, Lloydell, Pa. (Adv.)

RAD BI IZVEDEL

za Frank Vičiča, doma iz Trnovca pri Ilirski Bistrici. Nahaja se že 23 let v Ameriki. Poročati mu imam zelo važne stvari iz stare domovine v njegovo korist. Rojake prosim, če kdo ve za njegov naslov naj mi to naznani, ako pa on sam ta oglaš čita, naj se nemudoma prijavi na moj naslov: Joe Benc, Box 159, Renton, Pa. (Adv.)

RADA BI IZVEDELA

kje se nahaja moj brat Alojz Anžel, doma iz vasi Češnovsk Dol, fara Trebno. Rada bi vedela, če je sploh še živ, zato prosim rojake, če kdo kaj ve o njem, da mi to sporoči, ako bo pa sam čital ta oglaš naj se prijavi svoji sestri na spodnji naslov. Posebno so naprošeni Kanadčanje, da mi to sporoče ako se tam nahaja. Zelo bom hvaležna. Antonija Anžel, omožena A. Indihar, R. 2, Box 95, Pittsburg, Kans. (Adv.)

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalno železnice damo primeren posvet pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Agitirajte za "Prosveto!"

IZZA KONGRESA

Zgodovinski roman. Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

O tem prstanu se je razpravljalo po vseh ljubljanskih gostilnah, a končna sodba je bila, — da je gospa Lopašičeva dobila premalo. Izražali so se prav resni dvomi, bode li tisti del stanovanja, kjer sta prebivali vojvodinja in njena hčerka-princensinja, še kdo v najem vzeti hotel. Dosti jih je bilo, ki bi tam ne bili hoteli stanovati, in to tudi brezplačno ne!

Vojvod Franc iz Modene se je že bolje obnesel. V Ljubljani je bil priljubljen in tudi njemu se je bilo prikupilo mesto. Trikrat je odpotoval, a trikrat se je zopet vrnil. Kakor je bolj poučenim znano, je tičal v zlatih mrežah zlatih las ter se naslajal s poljubi, katerih bi Dantejeva Beatrice sladkejših ne bila mogla dajati. Na livadah te ljubezni dandanes še nobena imenovati ne smemo! Stanoval je, kakor smo že povedali, pri grofu Vajkardu Turjaškem na Nemškem trgu. Dasi je imel dosti manjše "kraljestvo" od debelega Ferdinanda, je bil vendar mnogo radodarnjši. Ko je zadnjič odhajal iz Ljubljane, je zlatih darov kar deževal na obitelji grofa Turjaškega.

Kronika pripoveduje, da je dobil grof Vajkard Turjaški prstan z briljantni; grofica mati in hči kontesa sta dobili vsaka kolje in mladi gospodici grofi vsak uro repetirko. Še celo hišni duhovnik ni bil pozabljen, dobil je zlato tabatijero.

Največjo pozornost so vzbujali darovi ruskega cara. Med obdarovanimi se je na prvem mestu nahajal škof Avguštin, prejel je naprsni križ z zlato verigo, kar je bilo po kronistovem mnenju vredno pet do šest tisoč goldinarjev. O tem daru so se vneli živi prepriji, je li katoliškemu škofu dovoljeno nositi dar, ki je nekako cerkvenega značaja, ki pa je izhajal iz rok očitnega krivoverca. Veliko se je govorilo pro in contra, posebno ženske so bile proti temu, da bi prihajal škof v katoliško cerkev s križem, katerega mu je podaril človek, ki sodnji dan ne more drugim kakor v pekel. Prepriji je odločil škof sam: prihodnjo nedeljo je imel propoved v svoji katedrali, a na prsih se mu lesketal ruskega cara zlati križ. Pobožno ženstvo ni od takrat več ljubilo škofa Gruberja in v svoje zadoščenje je še doživelo, da je bil poklican za nadškofa v Solnograd. Bila je to posledica ljubljanskega kongresa, na katerem se je bil Avguštin Gruber prav zelo prikupil cesarici Karolini in knezu Metternichu! In take protijeke nekaž veljajo in to posebno še pri imenovanju škofov in kardinalov.

Tako je ljubljansko meščanstvo neprestano živelo v živahnem razburjenju. Včasih je tudi kaj imenitnega pripotovalo. Prišel je nadškof Verhovac iz Zagreba, škof iz Vidma, oni iz Lodijs; tudi beneški patrijarh, znani nemški poet Pyrkler. Bilo je torej vedno kaj videti. Največ hrupa je povzročil dohod salernskega princa Leopolda, drugega sina kralja Ferdinanda, ki je bil oženjen z nadvojvodinjo Klementino, hčerjo cesarjevo. Ljubljancem je belili glave, ker se ostentativno ni hotel udeležiti mrtvaške maše po pokojni cesarici Ludoviki, dasi je bil čil in zdrav, ter je takoj po maši obiskal ruskega cara v škofijskem dvorcu. To vse je vplivalo, da je princ Leopold v hipu postal nepriljubljen pri Ljubljancih. Ti so bili v tisti dobi hiperlojalni. Pravi tip takega lojalnega meščana je bil Henrik Costa. V predgovoru k svoji kroniki o ljubljanskem kongresu piše:

"Ne poznam višje sreče, nego ljubljani domovini pod varstvom modre in previdne vlade po svojih močeh služiti in koristiti.

To kakor tudi pospeševanje podložiške ljubezni do predobrega in preljubčega deželnega očeta imam za svojo in vsakega državljan prvo in sveto dolžnost. Naj bi tudi moje delec (kronika o kongresu) dokazovalo, kako se Kranjec trudi, da bi milost in naklonjenost najboljšega deželnega očeta z neizbrisljivimi občutki spoštovanja, ljubezni in hvaležni poplačeval ter te občutke presajal tudi na pozne potomce!"

Tak je bil rod tedaj, in prav malo jih je bilo, kateri bi bili le v mislih hoteli grešiti proti lojalnosti, ko se je približeval konec kongresnih razprav ter se tako bližal trenutek, da bodeta

najboljši deželni oče in najboljša deželna mati zapustila mesto!

Nikjer pa pojemajoči kongres ni tako vplival kakor pri Češkovih. Takoj po plesu so že bile velike sitnosti, ker se je celo mesto menilo o tem, da je konec med Andrejem in Fino. Vsa bi bil rad izvedel natančneje vzroke. Najboljše prijateljice so prihajale v hišo, ne toliko iz ravednosti nego iz hučobije, da bi se pasle ob zadregi matere Elize. Pa le-ta se je čvrsto branila: da je Fina še premlada, da je Smole itak človek, o katerem se ne ve, bode li dober zakonski mož ali ne. Tudi se je namigavalo, da rad zapravlja in da sploh ne kaže trdnega značaja, na katerem temelji sreča vsakega zakona. Istotako se je grajalo, da je mladenič, dasi je bil že ženin, prerad zahajal k Židanovim na Poljane, kar ga nevestini materi nikakor ni moglo priporočati.

"Končno," je odgovarjala gospa Eliza, "je bila božja volja tako in na Češkovim je prav. Bo že Bog dal novega ženina in gotovo bode boljši, nego je bil oni, katerega smo izgubili!"

Nekaj skrivnostnega je tičalo v tem odgovoru matere Elize, in prijateljice so se prepirale, da je dogodki niso potrdili in da se ne nahaja v nikakih zadregah, katere bi ji bile dobre prijateljice prav iz srca privoščile. Tudi deklica ni bila posebno poparjena. Nekoliko bledih lic je bila in včasih se je nekoliko zamislila. Parkrat jo je ogovoril mladi knez na ulici in enkrat jo je še celo spremljal po Latermanovem drevoredu. Ljubljanske gospe so to opazile in skoraj se je pričelo širiti mnenje, da se bode iz tega kaj razvilo, ker se je mladi aristokrat, kadar je bil v družbi z dekletom, kazal zaljubljenega od nog do svojih črnih las. Gospa Češkova pa bi bila prisegla, da ji mladi Neri Corsini postane zet in da bode cvetoča ji hči kakor kneginja svoj čas hodila po cvetoči Toskani.

Govorila ji je: "Pošten je, zategadelj ne more več nazaj! Zaljubljen je, in zatorej smemo pričakovati, da nas v kratkem obišče stari knez ter poprosi v imenu svojega sina za tvojo roko!"

Vsak dan so pričakovali, da vstopi Neri Corsini, oče, s svečanim obrazom in v modrem fraku, kakor se spodobi pri takih prilikah. Dan za dnevom je potekel, ali kneza ni hotelo biti.

Kakor strela pa je mater in hčer vžgala vest, katero je hišna prinesla domov dne 27. marca. Strežaj ji je povedal, da pri Corsinijevih polnijo kovčege in da drugi dan ob eni odpotujeta oče in sin proti laški meji.

Še tisto popoldne sta čakali — a brezuspšno. Nato sta jokali in vzdihovali vsa noč. Ko do desetih drugega jutra ni bilo ne slovenskega obraza, ne modrega fraka je storila gospa Eliza energičen korak. Oblekla si je živo svilnato obleko ter odjadrala kakor vojna ladja, katere je pripravljena vsak mah sprožiti svoje topove, v stanovanje kneza Nerija Corsinija. Odkloniti seveda je ni mogel!

Ko je vstopila, je sedel toskantni državni svetnik pri pisalni mizi. Nekaj je pisal. Suh možiček je imel plešasto glavo. Ceremonijozno je vstal ter ji hitel nasproti.

"Oj," je vzkliznil v slabi nemščini, "naša izvrstna hišna gospodinja!"

Molil ji je par prstov nasproti, nato pa ji je primaknil stol, da je sedla.

"Sam sem hotel priti," je govoril iskreno, "da bi se dobri svoji gospodnji zahvalil za udobnosti, katere sem bogato užival v njeni gostoljubni hiši! Ali mi diplomatje smo sužnji kongresa in v delu umiramo!"

Ta fraza mu je tako ugajala, da jo je ponovil: "V delu umiramo in sužnji kongresa smo!"

V stiski je vprašala: "Svetlost, odpotujeta?"

"Danes ob eni! Veliki vojvod me kliče v Firence!"

"In gospod sin?" je vprašala dalje.

Starec se je začudil: "Moj Enriko? — Z mano se odpelje. Gotovo!"

Da ni bila razburjena, bi bila opazila, da se je njegovi svetlosti podaljšal obraz. Dostavil je še: "Kaj hoče on v Ljubljani?"

Ta dostavek ji je zvenel nekako zaničljivo na uho. Ker je bila jako ponosna ženska, se je vzbudila ošabnost v nji. Odgovorila je pikro: "Da je pošten, bi tako ne odhajal iz Ljubljane!"

(Dalje prihodnjič.)